

Studiekringdag 1977 - Discussie

In de discussie speelt de definitie van bos die Sissingh in stelling 1 geformuleerd heeft, een grote rol. Een belangrijk punt hierbij is de vraag of de bestaande Nederlandse bossen in het algemeen wel of niet aan deze definitie voldoen. Er wordt op gewezen dat de nadruk op het evenwichtige en daardoor stabiele en duurzame karakter van de levensgemeenschap duldt op de gedachte van een bosontwikkeling van pionierstadium in de richting van een climax die dan een stabielere levensgemeenschap zou zijn. Volgens sommige discussianten is dit aanvechtbaar. Hiertegenover wordt gesteld dat Sissingh iets anders bedoelt nl. dat onder invloed van het pionierbos het milieu veranderd is en dat het daardoor enerzijds moeilijker en riskanter wordt om het bos in zijn oude samenstelling en structuur te handhaven en anderzijds meer mogelijkheden komen bossen van een andere samenstelling en structuur te ontwikkelen. Ook uit de preadviezen van Doing en Westhoff (studiekring 1975) blijkt dat in de loop van het bestaan van een bosvegetatie het milieu minder dynamisch wordt en daarmee minder geschikt voor pioniersoorten.

Een van de aanwezigen wijst erop dat in een ongestoord tropisch natuurbos toch altijd nog 20-40% pioniersoorten voorkomen. Er treden regelmatig meer of minder grote vernielingen op, zodat men altijd ca. 10-30 boomlijken per ha vindt. Bij de snelle rotting van hout in het tropisch regenklimaat wijst dit op een aanzienlijke sterfte, die verspreid, maar ook in groepen kan optreden. De manier waarop het bos zich herstelt en de soorten die voor dit herstel zorgen, zijn afhankelijk van de omvang van de schadeplek. De bosbouwer vervangt deze natuurlijke sterfte door de kap en creëert daarmee op overeenkomstige manier verjongingsmogelijkheden, die eveneens afhangen van de omvang van de kap en van het patroon waarin hij uitgevoerd wordt.

Van verschillende kanten wordt erop gewezen dat stabiliteit een uitermate moeilijk begrip is. Als een grovedennenbos van 40 jaar te gronde gaat zal niemand het aanzien voor een toonbeeld van stabiliteit, maar hoe is het als een bos van 150 jaar omwaait? In

het 149e jaar gold het vaak nog als zeer stabiel. Met andere woorden: aangezien alle bomen hetzij als individu hetzij in bosopstanden van meer of minder grote oppervlakten uiteindelijk met 100% zekerheid eens afsterven en omvallen, wordt de kernvraag: hoe lang moet de ongestoorde ontwikkeling doorgaan zijn om van een „stabile levensgemeenschap” te mogen spreken? En onverbrekelijk hiermee verbonden is de vraag: welke verstoringen en hoeveel sterfte in een opstand mogen optreden, wil men nog kunnen spreken van „ongestoorde ontwikkeling”?

Geconcludeerd wordt dat zowel de definitie van Sissingh met zijn nadruk op „stabiliteit en duurzaamheid”, als die van de structuurvisie met zijn „natuurlijkheid” zich wetenschappelijk gezien op glad ijs begeeft; wel geven deze definities een goed beeld van de visies die aan de betreffende beschouwingen ten grondslag liggen. Deze visies zijn geënt op de ideeën die omtrent het bos in de samenleving in omloop zijn en trachten anderzijds deze ideeën te beïnvloeden. Er wordt van verschillende zijden onvrede met de tegenwoordige toestand van het Nederlandse bos geuit en men moet zich afvragen welke wensen ten aanzien van het bos hierachter steunen. Als bosbouwer zal men klaarheid moeten scheppen over de mogelijkheden en onmogelijkheden om hieraan tegemoet te komen. Dit vereist duidelijkheid tegenover de samenleving over de oecologische randvoorwaarden die bepalen welke wensen realiseerbaar zijn en welke niet, een onderwerp waarmee Sissingh's preadvies zich bezig houdt. Daarnaast dient ook duidelijkheid te worden verschaft over de sociaal-economische randvoorwaarden, die bij Verkoren en Smit ter sprake zijn gekomen.

Sissingh is van mening dat men zich bij de planning ten aanzien van bos vooral moet laten leiden door oecologische gegevens omdat dan de kans op stabiliteit (in de zin van het uitblijven van rampen) het grootst zou zijn. Ook wijst Sissingh op de noodzaak om in het bos te blijven ingrijpen, zij het in een op oecologische overwegingen gebaseerde dosering.

In de planning zijn beslissingen over na te streven

bossamenstelling en -structuur in feite doelstellingen op zeer lange termijn. De hiervoor benodigde basiskennis is nog erg onvolledig. Op kortere termijn worden doelstellingen bepaald aan de hand van de in de samenleving heersende visies op wat gewenst en de moeite waard is. Deze visies zijn aan mode onderhevig en geven aanleiding tot pogingen om de bosontwikkeling om te buigen en om de inrichting (uitrusting met wegen, banken, houtopslagplaatsen, wegafsluitingen, picknickplaatsen e.d.) te veranderen. De doelstellingen op zeer lange termijn zijn essentieel, maar die van de kortere termijn zijn wel van groot belang met het oog op de middelen die ter beschikking worden gesteld.

Een kernpunt van Sissingh's betoog is dat het meer nodig is naar de gesteldheid van het bos te kijken dan naar de maatschappelijke functies, als het erom gaat verantwoorde beslissingen ten aanzien van de verdere ontwikkeling van het bos te nemen. De bosbouw zal dit punt duidelijk en overtuigend naar voren moeten brengen.

Daarnaast heeft Sissingh getracht de hem bekende wensen, geformuleerd vanuit de verschillende maatschappelijke aanspraken op functies van het bos, te vertalen in consequenties, die de vorm krijgen van beheersmaatregelen. Vervolgens daagt hij hiermee de vertegenwoordigers van die aanspraken uit om te reageren, zodat op deze wijze in samenspel een beheersplanning kan worden ontwikkeld. Een reactie van de kant van de natuurbescherming gaat vrij ver mee met Sissingh's ideeën maar geeft blijk van een sterk afwijzende houding tegenover exoten.

Een ander vult dit aan met de opmerking dat de wensen van de natuurbescherming tal van gradaties kennen, lopend van een beheer gebaseerd op niet-ingrijpen tot beheer met allerlei verschillende mate van menselijke invloed. Variatie op dit gebied leidt onder bepaalde voorwaarden tot interessante differentiëring en verrijking van levensgemeenschappen en het nastreven van dit doel is vanuit het oogpunt van natuurbehoud volkomen legitiem.

Van andere zijde wordt opgemerkt dat de wensen van natuurbehoud, evenals trouwens die ten aanzien van andere nutsfuncties, politiek-maatschappelijk bepaald zijn en daardoor niet uitsluitend wetenschappelijke ideeën weerspiegelen maar ook (of zelfs eerder) in de geïnteresseerde kringen heersende gedachten zijn. Men hecht veel waarde aan levensgemeenschappen die een lange ontwikkelingsduur achter zich hebben en een grote verscheidenheid in structuur en in soorten planten en dieren bezitten. De vraag rijst echter wel of deze of soortgelijke ontwikkelingen zich in de toekomst nog eens zullen voltrekken. Zo ontstaat de neiging om te fixe-

ren wat er is en zich geen doelen op lange termijn te stellen.

Bosbouw is een activiteit die niet ontkomen kan aan het probleem van ontwikkelingen op lange termijn. Niet iedereen is het eens met de omschrijving van bosbouw, die sterk gericht is op bossen zoals Sissingh ze definieert. Bosbouw heeft ook met andere typen bos te maken en het complex van ingrepen en hun resultaten hangt af van de factoren:

- a welke potenties hebben de bossen
- b wat willen we ermee
- c welke maatregelen kunnen we nemen om het doel sub b te bereiken
- d welke oecologische randvoorwaarden moeten we in aanmerking nemen.

Speciaal bij aanleg van nieuwe bossen kunnen andere en zwaardere ingrepen gerechtvaardigd zijn, dan hetgeen past bij de voorzichtiger te benaderen bossen die Sissingh bedoelt. Men wijst er met nadruk op dat Sissingh spreekt over bos en bosbouw en dan met name over de begeleiding van de ontwikkeling van het bos als vegetatievorm, niet over de technische inrichting voor verschillende nutsfuncties. Wat Sissingh verwacht is een ontwikkeling van het bos die niet overall in dezelfde mate zal optreden maar die zal leiden tot meer veelzijdigheid in samenstelling en opbouw. Om de gedachten te bepalen: hij verwacht dat er na verloop van tijd niet meer uitsluitend één-etage bos zal voorkomen al zal zeker niet alle bos meer etages omvatten; niet alle bos zal meer opgebouwd zijn uit gelijkjarige opstanden, al blijven deze bossen wel aanwezig; men zal niet meer uitsluitend kunstmatige verjonging toepassen maar evenmin uitsluitend natuurlijke; er zal vaker een duidelijke relatie tussen boomsoort en ondergroei worden gevonden zoals er ook meer oud, tot rijping gekomen bos zal bestaan, wat nu nog zeldzaam is.

Wel vraagt Sissingh zich af of de huidige opleidings- en organisatiestructuur in staat is de mensen te vormen en in het vereiste nauwe contact met het levende bos te laten werken aan de realisering van deze ontwikkeling. Zelfs als de opleiding geen probleem is, dan is de huidige situatie zo dat noch de particuliere bosbeheerder noch de houtvester in overheidsdienst de tijd gelaten wordt om op de hoogte te blijven van wetenschappelijke ontwikkelingen en een beslissende invloed uit te oefenen op de gang van zaken in het bos. Dit brengt het gevaar met zich mee dat in het eigen beheer, maar ook via voorlichting en controle op het gebruik van subsidies met bosbeheer geschematiseerd wordt, waardoor de natuurlijke ontwikkeling naar meer differentiëring wordt afgeremd.

In het preadvies van Smit wordt duidelijk de aan-

dacht gevestigd op de betekenis van de omvang, de samenstelling en de economische situatie van het bosbezit voor de vrijheid om beheersdoelstellingen te kiezen. Deze moeten passen bij de draagkracht van het object en kunnen daardoor niet altijd samen vallen met de door de maatschappij als geheel geuite wensen. Het is duidelijk dat in kleinere, vaak economisch zwakkere objecten de prioriteiten heel anders liggen. De hoogste prioriteit heeft de instandhouding van het bezit als zodanig en het handhaven van de zelfstandigheid van de eigenaar-beheerder. Het zwaartepunt komt te liggen bij die functies van het bos die de ermee verbonden kosten het beste dekken en bovendien aan de zelfstandigheid van de eigenaar/beheerder de meeste ruimte laten. In dit verband zien sommigen bezwaren in een subsidiepolitiek die het beheer bindt aan een bepaalde manier van werken.

In zijn slotwoord vat de discussieleider het besprokene samen. Men voelt vrij algemeen de behoefte het bosbeheer bij te sturen in het licht van de

inzichten zoals Sissingh die in zijn preadvies heeft ontwikkeld. Dit beheer is mede gericht op de vervulling door het bos van verschillende functies, meestal een aantal functies gecombineerd. Voor goede planning is het nodig dat de wensen ten aanzien van het bos, die op de genoemde functies gebaseerd zijn, duidelijk geformuleerd zijn, opdat deze enerzijds getoetst kunnen worden aan de mogelijkheden die de bestaande bosopstanden en het bosobject bieden en daaruit anderzijds de vereiste maatregelen en ingrepen afgeleid kunnen worden. Er zal nagegaan moeten worden welke middelen (technisch en financieel) nodig en beschikbaar zullen zijn voor ontwikkeling en beheer van onze bossen, en in hoeverre door onderzoek aanvullende gegevens geleverd moeten worden. Onderwijs en voorlichting hebben de taak deze gegevens in een vorm te leveren, waarin zij door de beheerders toegepast kunnen worden. Tenslotte is een zeer belangrijk punt gebleken hoeveel vrijheid men de individuele beheerders wil laten, met andere woorden, hoeveel vertrouwen men stelt in elkaars werk.

Persberichten Ministerie van Landbouw en Visserij

Landbouwbegroting 1978

Het schriftelijke antwoord van minister Van der Stee op de vragen van de Vaste Commissie voor Landbouw en Visserij der Tweede Kamer ter voorbereiding van de openbare behandeling van de begroting 1977/1978 van het ministerie van landbouw en visserij bevat o.a. de volgende passages over het bos.

Ons huidige bos is grotendeels nog zeer jong en voor het merendeel aangelegd op van nature arme en bovendien uitgeputte gronden. Het bevindt zich als zodanig nog in de investeringsfase waardoor het dekkingspercentage (het deel van de exploitatiekosten, gedekt door de opbrengst van hout en bosbijproducten) negatief wordt beïnvloed.

Bovendien heeft ons bos een sterk multifunctioneel karakter, waardoor ook geïnvesteerd wordt in voorzieningen die niet gericht zijn op de voortbrenging van hout. Deze investeringen hebben eveneens een negatieve invloed op het economische bedrijfsresultaat.

Terzake van deze problematiek heeft het Landbouw Economisch Instituut onlangs een onderzoek ter hand genomen. Dit onderzoek, onder particuliere bosbedrijven van uiteenlopend karakter en grootte en verspreid over het gehele land, heeft als voorlopig resultaat opgeleverd, dat de opbrengst van hout en bosbijproducten gemiddeld voor 40% de exploitatiekosten dekt. Het percentage schommelt overigens tussen 30% en 100%. De overige maatschappelijke waarden van het bos en het in de grond vastgelegde vermogen zijn hierbij buiten beschouwing gelaten.

Indien de produktiviteit van het bosareaal kan worden opgevoerd en het houttekort in de komende tien tot dertig jaar tot structureel hogere houtprijzen leidt, kan voor de toekomst een verbetering van de rentabiliteit van het bos worden verwacht.

Over de wijziging van de Boswet in verband met het tegengaan van strooiselroof kan binnenkort het interdepartementale overleg worden geopend. Het ligt tevens in het voornemen de in de Beschikking bosbijdragen voorgeschreven beheersplannen een wettelijke status in de Boswet te geven. Er wordt naar gestreefd de wijziging nog dit kalenderjaar in te dienen.

De belangstelling voor de bosbijdrage en de natuurbijdrage beantwoordde aan de verwachtingen. Er zijn 2195 aanvragen ingediend, betrekking hebbend op ruim 164.000 ha. Er is per 31 december 1977 een bijdrage toegezegd voor ca. 135.000 ha

bos en ongeveer 29.000 ha natuurterrein. Alle bostypen en alle categorieën bosteigenaar zijn vertegenwoordigd, uiteraard met uitzondering van de staat. Voor subsidie ten behoeve van onrendabele beheerswerkzaamheden werd ca. 750 ha aangemeld.

Bijdrageregeling samenwerking in de bosbouw

Samenwerkingsverbanden van drie of meer personen, die het duurzaam genot van bossen met een gezamenlijke oppervlakte van tenminste 50 ha hebben, kunnen gedurende vier jaren een rijksbijdrage ontvangen in de kosten van samenwerking. Minister Van der Stee (landbouw en visserij) heeft de regels hiervoor vastgesteld in de Beschikking bijdragen samenwerking in de bosbouw.

Voor een bijdrage komen in aanmerking samenwerkingsverbanden

- die na 1 december 1975 schriftelijk zijn overeengekomen
- die hun samenwerking richten op de uitvoering van een goedgekeurd plan van werkzaamheden betrekking hebbend op tenminste 5 jaren na het jaar van toekenning van de bijdrage
- waarvan de deelnemers een beheersplan hebben dat voldoet aan de richtlijnen op grond van de Beschikking bosbijdragen
- die één der deelnemers of een derde belasten met de zorg voor de uitvoering van de door elk van hen ingebrachte werkzaamheden.

Hoogte van de bijdrage

De hoogte van de bijdrage wordt bepaald op basis van jaarlijkse begrotingen van de kosten van samenwerking, die, evenals de opgave van de in dat jaar uit te voeren werkzaamheden, en de begroting van de kosten daarvan de goedkeuring behoeven van de directeur Staatsbosbeheer.

De subsidie bedraagt in het eerste jaar maximaal 80% van de goedgekeurde begroting van de kosten van samenwerking.

In het tweede, derde en vierde jaar zijn deze percentages maximaal respectievelijk 60, 40 en 20% van de voor het betrokken jaar goedgekeurde begroting. In die jaren kan de bijdrage in ieder geval niet hoger zijn dan het gedurende het eerste jaar uitgekeerde bedrag.

Bij de afdeling plantsoenen van de dienst van openbare werken kan een boswachter worden geplaatst. Behalve met het houden van toezicht in de recreatiegebieden, zal deze functionaris ook worden belast met het leiden van excursies en geven van voorlichting o.a. aan schooljeugd.

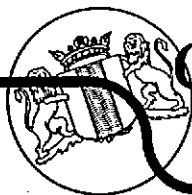
Het salaris is afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring en bedraagt max. f 2.576,— per maand. Voor onregelmatige dienst wordt een aparte vergoeding gegeven.

Boswachter

Voor deze functie is vereist:

- een opleiding en ervaring m.b.t. vergelijkbare werkzaamheden;
- kennis van de natuur;
- een goede algemene ontwikkeling;
- het met tact en overwicht tegemoet kunnen treden van het publiek;
- een e.h.b.o.-diploma.

Nadere gegevens kunnen desgewenst verkregen worden bij de personeelschef van openbare werken, de heer D. G. de Kruijff, tel. 015-133111, tst. 2382. Sollicitaties onder nr. 1244, kunnen worden gezonden aan burgemeester en wethouders, postbus 78 te Delft.

**GEMEENTE
DELFT**

Sachs-Dolmar motorkettingzagen

Nooit zaagde u veiliger!

**SACHS
DOLMAR**

Telt u maar eens op:
1-Veiligheds-gasgreep met blokkeerinrichting.
2-Veiligheds-zaagketting en kettingrem, die in 'n onderdeel van een seconde werkt.
3-Kettingvanger, tegen het terugslaan van een gebroken zaagketting.
En... een Sachs-Dolmar motorzaag gaat jaren en jarenlang mee. Dat kunt u veilig van ons aannemen.

A.Vledder

TECHNISCHE PRODUCTEN B.V.
Handelsstraat 25, Postbus 75
6850 AB Huissen (Gld.)
Tel. 085 - 259115, telex 45755

WEBO- KWEKERIJEN B.V.

bleedt in uitgebreid assortiment

BOSPLANTSOEN LAANBOMEN

zowel LOOF- als NAALDHOUT
in alle afmetingen aan

●
Vraag offerte en bezoek
vrijblijvend onze uitgestrekte
kwekerijen

Wernhoutseweg 123 - Postbus 75
Zundert - Tel. 01696-4255